

148. Löggjafarþing 2017 - 2018-03-09

Mál nr. 246

Þingskjali 342

Um breytingu á lögum um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001.

FRUMVARPIÐ 1. gr.

Á eftir orðinu „neysluverðs“ í 1. másl. 1. mgr. 14. gr. laganna kemur: **án húsnæðisliðar.**

UMSÖGN:

Undirritaður mælir með þeirri breytingu sem lögð er til í frumvarpinu. Ástæður þess eru í meginatriðum þessar:

Gengið er út frá því að þeir sem sækist eftir þingsæti á Löggjafarþingi þjóðarinnar hafi nokkuð skýra mynd af flokkun útgjalda milli neyslu og hins vegar fjárfestingar í varanlegri og fyrnanlegri eign, eins og til dæmis íbúðarhúsnæði til búsetu í. Um árabíl höfum við mælt „neysluútgjöld“ okkar með samsettri vísitölu fjölda vöru- og þjónustutegunda sem við vegum saman í neysluvísitölu.

Í Alþjóðlegum skilningi bókfærslu og uppgjors tengt hugtakinu „neysla“, virðist sá skilningur einróma að hugtakið „neysla“ feli í sér útgjöld sem skráist sem beinir kostnaðarliðir og færast því í uppgjöri á rekstrarreikning ársins. Enginn kostnaðarliður sem í uppgjöri flokkast sem liður á rekstrarreikning, færast á milli ára því rekstrarreikningur hvers árs byrjar á upphafstölunni NÚLL.

Útgjaldaliðir fjármuna á hverju ári geta verið afar fjölbreyttir. Ef tekjuöflun leyfir, getur hluti útgjalda falist í sparnaði sem síðar leiðir til kaupa á varanlegri og fyrnanlegri fjárfestingu, eins og t. d. íbúð fyrir fjölskylduna. Slík kaup flokkast ekki sem „neysla“, heldur sem „Eignfærsluhæf varanleg fjárfesting, sem í uppgjöri færast beint á efnahagsreikning þar sem eignarvirði færast milli ára á grundvelli reglna sem skattstjóri setur. Efnahagsreikningur, sem einu sinni hefur verið stofnaður og á hann skráð eignfærð verðmæti, byrjar alltaf nýtt ár með niðurstöðutölu liðins árs yfir skráðar eignir.

Útgjöld sem verða til vegna kaupa á varanlegri, fyrnanlegri fjárfestingu eins og íbúð til að búa í, geta með engu móti flokkast sem útgjaldaliðir „neyslu“ eða þeir mælst í „neysluvísitölu“. Neysluútgjöld eru óhjákvæmilega einstefnuútgjöld sem engu skila til baka nema ánægjunni, ef sú tilfinning fylgir útgjöldunum.

Fjárfestingaútgjöld eru hins vegar „uppbyggingarútgjöld“, sem verða að einhverri mynd eignar, sem verður skráð varanlega eign meðan engin fjárhagsleg áföll verða. Mismunur annars vegar „neyslu“ en hins vegar „fjárfestingar“ eru nokkuð skýr. Útgjöldum „neyslu“ fylgir að loknum útgjöldum, skammtíma endurminning, eins og að hafa í augnablik hitt gamlan vin sem þú munir ekki hitta aftur eða upplifað augnabliks draum um eitthvað sem þig langaði í en reyndist svo ekki eins gott og í draumnum. Neysluútgjöld eru að öllu jöfnu ekki tekin til baka nema skilað sé því sem keypt var. Og neysluútgjöld er ekki heldur hægt að setja að veði fyrir teknu láni.

Fjárfestingaútgjöld verða hins vegar áfram eign þess sem keypti og við þá eign er hægt að bæta án þess að þurfa aftur að byrja á NÚLLI, eins og í neysluútgjöldum.

Ef fólk getur látið þá þætti sem hér hafa verið reifaðir myndgerast í huga sínum, ætti það að sjá að einhvers staðar í flokkunarþáttum „neysluvísitölu“ hafa orðið þannig mistök að þar hafa verið skráðir útgjaldaliðir sem ekki tilheyra neyslu. Eru líklega tengdari útgjöldum til varanlegrar eignaukningar. Þannig verða útgjaldaliðir tvívirkir bæði í „neyslu“ og fjárfestingu.

Við erum reyndar svolítið aftarlega á merinni að hafa bundið vísitölur okkar þeirri hringamyndun sem oft hefur verið gagnrýnd, þar sem hver vísitalan hefur áhrif á þá næstu til hækkunar. Þetta vandamál er búið að vera þekkt síðan 1957, eins og hér verður greint frá. Set hér inn smá kafla úr ritverki mínu um verðtryggingu á Íslandi. En hér kemur innskotið:

Á árinu 1957, í ágústmánuði, var nefndur Jóhannes Nordal, þáverandi yfirmaður gjaldeyrissviða Landsbankans, en einnig var hann ritstjóri Fjármálatíðinda, sem bankinn gaf út. Sem slíkur sótti Jóhannes í ágústmánuði 1957 sameiginlegan fund Norrænna Seðlabanka- og Aðalbankastjóra Norðurlanda. Þar hélt ræðu einn helsti frumkvöðull verðtryggingar fjármagns á Norðurlöndum, *B. R. von Fieandt*: aðalbankastjóra Finnlandsbanka. Í ræðu sinni skýrði hann frá árangri Finna af verðtryggingu hinna ýmsu lánsforma eftir síðari heimsstyrjöldina.

Í október-desember hefti Fjármálatíðinda ársins 1957, ritar þáverandi ritstjóri þess, (Jóhannes Nordal) grein um þá ræðu sem bankastjóri Finnlandsbanka hélt á áðurnefndum ágústfundinum um vænlegar og ófærar leiðir til verðtryggingar fjármagns. Veitið því athygli að þetta er **22-23 árum áður en farið var að vinna að lagasetningu hér á landi um almenna verðtryggingu.**

Þegar undirbúningur lagasetningar um almenna verðtryggingu fjármagns hófst hér á landi, hafði AÐALBANKASTJÓRI SEÐLABANKA ÍSLANDS, þá þekkingu sem læra mátti af orðum bankastjóra Finnlandsbanka **í ágúst 1957**. Nægur tíma var til að sannreyna með miklu magni gagna allt ferlið að forsendur þeirra hjá Finnlandsbanka væru réttar, enda ekkert komið fram sem véfengir þær.

Þegar unnið var að löggjöf um almenna verðtryggingar fjármagns á Íslandi, var engra upplýsinga leitað. Undirritaður óskaði ítrekað eftir afriti af þeim forsendum sem Seðlabankinn gæfi sér um framvindu og áhrif verðtryggingar fjármagns á helstu hagvísu í samfélagi okkar. Ekkert svar barst. Og er ég að lokum fór í Seðlabankann til að sækja umbeðin gögn, fundust engin slík gögn. Að lokum fannst einn handskrifaður miði niðri í skúffu í aflögðu skrifborði. Þar var gefin upp fyrirmæli um formúla þess hvernig væntanleg lánskjaravísitala skildi reiknuð út. ENGINN rökstuðningur var fyrir ákvörðuninni, sem þó skildi byggður að 2/3 hlutum framfærsluvísitölu en að 1/3 hluta byggð á vísitölu byggingakostnaðar.

Afar sérkennilegt er að Seðlabankastjóri okkar, **sem vissi þá þegar** að framfærsluvísitala væri ónothæf til slíkra verka, skildi þá láta slíka vísitölu vega 2/3 í verðtryggingu nánast alls hreyfanlegs fjármagns á almennum lánamarkaði í landinu.

En látum nú orð ritstjóra Fjármálatíðinda, um ræðu Finnska bankastjórans, skýra málið. Greinina í heild getið þið fundið í Fjármálatíðindum okt.-des. 1957 ef þið óskið að treysta enn frekar þessar heimildir. En í greininni segir svo:

„Vísitölubindingu skulda hefur verið fundið það til foráttu, að hún hefði sömu ágallana og vísitölubinding launa og verðlags nauðsynjavara. Það er alrangt að rugla þessum tveim hlutum saman. Verðbólgukrúfan er sett af stað, ef laun eru hækkuð í hvert skipti, sem framfærslukostnaður hefur hækkað, og ef til dæmis verð landbúnaðarvara er hækkað, þegar laun hækka. Þess vegna verðum við að standa móti þess konar vísitölubindingu. En verðtrygging peningainnstæðna og lána er allt annað mál. Réttara er að líkja því við færanlega vexti, sem hækka sjálfkrafa á verðþenslutímum, en lækka, þegar samdráttur er í atvinnulífmu. Hvað er heilbrigðara en þetta?“

Á öðrum stað segir Finnski bankastjórinn:

„Ég lét þess getið, að vísitölukerfi okkar væri ekki fullmótað. Nína notum við að nokkru leyti vísitölu framfærslukostnaðar og að nokkru leyti vísitölu heildsöluverðs. Hvorugri hefur verið ætlað að gegna þessu hlutverki. Við þörfnumst sérstakrar vísitölu vegna lána til langs tíma, en í henni þyrfti að taka tillit til verðlags eigna, — lands, bygginga og hlutabréfa, — sem er sú fjárfesting, er keppir við innstæðufé. Ríkisvaldið ætti að láta gera svona vísitölu, og þar með myndum við losna frá þeirri ringulreið, sem nú ríkir um notkun okkar á vísitölum.“

Og undir lokin segir bankastjórinn:

„Það hefur verið fullyrt, að mikilvægara væri að vinna gegn verðbólgu heldur en að draga úr áhrifum hennar með verðtryggingarákvæðum. Þetta er auðvitað rétt.“

Þannig er velt vöngum yfir augljósum óheiðarleika við upphaf setningar laga um verðtryggingu fjármagns. Ljóst er að ALDREI hefur verið sett í lög um verðtryggingu, heimild til handa Seðlabanka að setja fram reglur um hvernig reikna skuli verðtryggingu. Einnig er ljóst að ALDREI hefur verið sett í lög um verðtryggingu, heimild til að hækka höfuðstól lána. Í þriðja lagi er alveg ljóst að ALDREI hefur verið veitt lagaheimild til þess að reikna verðbætur ofaná vexti verðtryggðra skuldabréfa. Hægt væri að tína til fjölmargt annað en læt það bíða síðari tíma.

Virðingarfyllst

Guðbjörn Jónsson kt: 101041-3289

Fyrirv. fulltrúi í hagdeild banka og síðar fjármálaráðgjafi,
Kríuhólum 4, 111Reykjavík